

niet bijzonder moet zijn; staatsonderwijs en geen vrij onderwijs moet wezen; en de zorg voor het onderwijs dan ook dat is, wat tot de taak van den wetgever het allermeeest behoort.

Aristoteles' motief, dat voor het bestand van den Staat één zelfde ethos of gezindheid bij ieder zijner burgers en allen te zaam noodig was, meende spreker ook te ontdekken bij hen, die zoo in 1815 als 1840 hier de lakens uitdeelden, en derhalve ten behoeve van het bestaan van den Staat in het openbare en niet in het bijzondere onderwijs het gemeene best zagen.

En deze gezindheid moest hier dan zijn die, welke, reeds in de dagen der Republiek te onzent niet vreemd, na het herstel onzer onafhankelijkheid die der groote meerderheid was, de vrijzinnigheid.

Afgezien nog, gaat spreker voort, dat het onderwijs tot staatsmonopolie te maken een zich vergrijpen is aan het ouderrecht, bleek dit propaganda-middel, toegepast door de liberale of vrijzinnige meerderheid tegenover de niet vrijzinnige minderheid, bij een zoo gemengde bevolking als de onze, op den duur onbruikbaar.

Na 1848 schrijft dan ook De Bosch Kemper: „Van 1844 af zijn ook de liberalen meer en meer tot de overtuiging gekomen, dat men de vrijheid van onderwijs niet langer mocht weigeren, en vandaar Art. 194 in de Grondwet van 1848.”

In de 4e alinea van dat Art. 194 toch was, met de woorden: „Het geven van onderwijs is vrij”, het denkbeeld van het vrije onderwijs in de Grondwet vastgelegd. En daarmee was, zegt spreker, de mogelijkheid ook voor een vrije universiteit of school voor Hooger Onderwijs gegeven, al zou die mogelijkheid eerst na de wet van 1876 tot werkelijkheid worden, en ook al werd in 1848 aan een vrije universiteit nog zelfs niet gedacht.

Eerst toch in de zeventiger jaren der vorige eeuw ontwaakte te onzent het besef, dat er een vrije universiteit noodig was.

Hiermede kwam Prof. Geesink tot het tweede lid van zijn stelling, waarin wordt uitgesproken, dat een vrije universiteit voor de Christenen noodzakelijk was geworden bij de overheersching onzer openbare universiteiten door de vrijzinnigheid.

Ligt, zoo zegt spreker, het kenmerkende van de vrijzinnigheid in het los zijn van de Openbaring, bepaaldelijk van de bijzondere Openbaring, die God ons schenkt in Zijn Woord, de vrijzinnigheid op wetenschappelijk gebied is die der nieuwere wijsbegeerte. Van die wijsbegeerte, welke in de eerste helft der 17e eeuw, met Baco den empirist, die bij het kennen het accent legt op de zintuiglijke waarneming, in Engeland; met Descartes, den ratio-